3

HISTORIA
CEV VERISSIMA

à calumnijs multorum vindicata,

QVAE REFERT M. VLPII TRAIANI AVGVSTI animam precibus Diui GREGORII Pontificis Romani à tartareis cruciatibus ereptam.

QVOD D. HIERONYMVS STRIDONENSIS S. R. E. Presbyter fuerit Cardinalis tractatus duo, alter locupletior Secundo, alter nunc primum editus.

AVCTORE F. ALFONSO CIACONE HISPANO BIACENSI,

Doctore Theologo instituti Prædicatorum, & Romani Pontificis Pœnitentiario.

AD SANCTISSIMVM D. NOSTRVM GREGORIVM XIII.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS,

Apud Dominicum Nicolinum.
M D LXXXIII.

Capuccinorum Romae.

GREGORIO XIII.
PONT. OPT. MAX.
F. ALFONSVS CIACON,
minor ſuus Pœnitentiarius, omnimodam, felicitatem precatur.

IVTIVS me torſit, BEATISSIME PATER, cunctos fermè Chriſtianos authores, qui Vrbis Romæ hiſtorias tradidere, id ſummopere curaſſe, vt veteris Vrbis ſimulachra, ornamenta, ruinasque deſcriberent, monumenta autem religionis, quæ innumera prope, inibi reperiuntur, ſilentio præterijſſe: nam duram eſt creditu neglexiſſe quaſi ſacra non longiſſimè præſtarent profanis, aut profana digna ex vlla parte eſſent, quæ cum ſacris conferrentur Quod in cauſa præcipue fuit, vt rerum memorādarum vix ſit aliquod veſtigium relictum, aut ulla inter

homines nostri seculi memoria extet; cum plurima, inter tot Vrbis direptiones & incendia perierint: bonam partem, quæ superfuit, similibus iacturis expositam, parem aliquando calamitatem passuram timeamus, nisi maturè in literarum monumenta translata, perpetuitatem aliquam fuerint adeptæ. Quot enim Vrbis Basilicas, magnificentissima templa, martyrum, aliorumq; sanctorum reliquias, translationum ipsorum instrumenta, aut tempus rerum edax nõ absumpsit, aut barbarus hostis nõ vastauit, diripuit, incendit, & dispersit? Quotus enim existit, non dico exterus, sed ciuis etiam, vrbisve incola, qui vniuersos sanctorum thesauros passim in ædibus sacris reconditos norit, rerumq; omnium sacrarum notitiam sit uel mediocrem assequutus? Nihil magis Romani votis concipiunt, quàm rerum piarum, quas penes se frequentissimas habent, exactam cognitionem adipisci; nihil magis exteri exoptant, quibus præcipuè non est Romam adeundi facultas: earum enim rerum notitia plenius & clarius adepta desiderium cuiusque accenderetur magis, Vrbem sacraq; ipsius loca inuisendi.

Hinc

Hinc versus eam ingẽtior excitaretur affectus, & ad pietatem, religionemq; tenacius retinendam inducerentur, facie præsertim Pontificis visa; cuius conspectus solet plerunque viris pijs summam reuerentiam submißionem & gratiam conciliare. Multò enim fortius præsentia mouent, quàm quæ absentia referũtur. Proinde BEATISSIME PATER, de Vrbis ornamentis sacris, colligendis, & ad præsentium posterorumque memoriam refricandam in vnum redigendis studiosè incubui. Annum enim integrum, duobus scriptoribus comitatus in ea re insumpsi, trecentis Basilicis, templis, locisq; alijs sacris, diligenter perlustratis, (totidem enim hodie in Vrbe, ex plurimis supersunt.) ex archiuis, protocollis, vetustis instrumentis, marmoreis lapidibus, veterum, recentiumque historiarum, præsertim ecclesiasticarum monumentis, quid vbique suo tempore locorum illorum gestum, quæ illorum origo, eiectio, dedicatioq; prima extiterit, quæ martyrum & aliorum sanctorum exuuiæ, vel ab initio inibi recondita, vel aliunde translatæ: qui viri sanctimonia, dignitate, genere, doctrina, militia, arteve alia

ve alia

ve alia clari & insignes inibi sepulti, cum ipsorum elogijs & epitaphijs adiunctis, vt nihil vltra scitu dignum ex ijs locis desiderari poßit: vt res Vrbis sacræ ita eo ordine cunctis innotescerent, & ad posteritatem facilius & magis integræ peruenirent. Verum quia labor hic, gratus ne, an ingratus tuæ Beatitudini sit futurus ignoro, tandiu illum differendum & maturandm censui, quandiu tuus non assensus accederet. Interim tamen, ne vacuus coram clementissimo Principe comparerem, munusculum offero exiguitati ingenioli mei non absimile. Verum quia in gloriam Diui Gregorij cedit, non omnino conspectu tuæ sanctitatis indignum. Historiam enim illam continet diligentius solito tractatam, Traiani Cæsaris animam à cruciatibus tartareis, precibus Diui Gregorij ereptam. Quam licet nonnulli perperam lacerent, falsitatisque traducant: ego pro virili ceu verissimam grauissimorum authorum testimonijs tueor, singulisque obiectionibus satisfacio. Cum autem singularem affectum erga illum virum sanctißimum geras, non dubium quin ea res sit tibi gratißima futura. præsertim

eius,

eius, cuius nomen felix & faustum bonique hominis; successor in sede Pontificia factus, simulque mores imbuisti: dum summum studium in pietate, religioneque Christiana, vbique terrarum dilatanda, dissidijsque hæreticorum circa ipsam exortis, componendis adhibeas, gratissimam cunctis aurem præbeas, auscultesque singulos benignissime, in agendis prudentiam & dexteritatem, in discernendo acre iudicium, in distribuendis ecclesiasticis sacerdotijs iustitiam & æquitatem, in rebus omnibus modestiam cuncti admirentur; adeò vt literati & probi, nullum Pontificatum aut sæculum fuerint felicius adepti; nullaq; illis aurea ætas florentior affulserit. In ornanda Vrbe, collegijs & templis erigendis dirutis & collapsis reparandis, pontibus, fontibus, structuris, picturis, magnificentiam cuncti commendant, vt nihil ad Pontificatus tui gloriam, quam longæuitas, aut accedere, aut desiderari possit. Qua fœdere inter Christianos Principes, tua auctoritate icto, Turcarum nomen & perfidiam deleas, religionisque cuncta dissidia componas, vt te in terris Pastorem

vnicum,

vnicum, cunctus grex; orbisque vniuersus terrarum concors, & pacatus agnoscat. Viue felix multos annos Pontificum omnium mitissime. Romæ Pridie Nonarum Octobrium, anno restitutæ salutis. M D LXXXIII.

HISTORIA ILLA, CEV VERISSIMA,

à calumnijs vindicata, quæ refert,

M. VLPII TRAIANI AVGVSTI ANIMAM PRECIBVS DIVI GREGORII PONT. ROM.

A Tartareis cruciatibus ereptam.

EM cunctis facturum me arbitrabor gratissimã, si historiam illam, quæ circunfertur, fuisse M. Vlpij Traiani Augusti animã precibus diui Gregorij Roma. Pont. à cruciatibus tartareis ereptã salutemq́; consecutam, pro rei dignitate diffusius tractarẽ: & quid fidei & veritatis habeat, quibusve authorum testimo niis innitatur, expenderem; Video enim plerosq; nostra ętate viros clarissimos theologos & historiographos, partim de ea historia dubitare, partim inficiari, & nõ paucos ceu vulgi commentum, anilemq́; fabulam prorsus reijcere & deridere. Theologi nanque, quibusdam rationibus inducti, historiographi, quod authorũ testimonijs destituti videãtur, in eas angustias adiguntur. Verùm si rationes à theologis aliquot in-

ductas non obesse veritati historiæ, neque deesse testimonia authorum præclara, quæ rem gestam confirment, indicáuero, videbor pro virili animorum dubitationi fecisse satis, & Traiani felicitatẽ à calumniis illorum vindicasse, qui eam gloriam licet non odio aut inuidia, opinione tamen aduersa, tam diuo Gregorio, quàm ipsi Traiano Cęsari eripere moliuntur. Neque aliena erit huiusmodi tractatio, si victorijs Dacicis à me alibi tractatis, & hanc multo illis insigniorem anneꝏterẽ, quæ Dei optimi maximi liberalitate & clemẽtia, precibusque sanctissimi Pontificis Traiano de æterna morte, principibusq; tenebrarum porta est. Victoriis, victoria felicior; triumphis, triumphus præclarior accedit, & lætior. fieri etiam potuit, vt Traianum in Dacicam expeditionem, priorem, seu posteriorem proficiscentem, vidua ius exigẽs tunc primũ interpellarit, quæ potissimum occasio fuit diuo Gregorio pro ipso ad Deum preces fundendi: munusque assequendi, quod immortalem esset sancto pontifici gloriam paraturum. Cuius etiam particeps existit Beatissimus Pontifex Romanus Gregorius XIII. qui illius & nomen, & sedem probitate, & doctrina successor tenet. In tractando autẽ argumento proposito ordinem hunc potissimum sequar, vt prius historiam recenseam, quæ occasio fuit diuo Gregorio orãdi pro Traiano, deinde ip-

sius

ſius Traiani liberationem ſubſecutam, quã multis grauisſimorum auctorum teſtimoniis confirmabo;& demum rationes, quæ recẽtiores aliquot viros,pios,& doctos mouerunt,quo minus in eãdem nobiſcum ſententiam deſcenderent diſſoluam:vt hiſtoriam eam celebrem, totoq; orbe cantatiſsimam, iam non quiuis pro libito vt figmentum refellere, ſed recipere & venerari vt veriſsimã & certiſsimam ſummopere deinceps curet: & ita finem huic tractationi demum imponam. A Traiani igitur hiſtoria, viduæ ius reddentis, primum exordiar. Traiano Cæſari Auguſto in Dacicam, priorem, aut poſteriorem,vt cenſeo, expeditionẽ proficiſcenti, nondum vrbem egreſſo, mulier occurrit,ſenio confecta, pannis ſordida, vultuq; lugubri,ipſumque militum aciebus ſtipatum,Senatu Populoq; Romano honoris gratia proſequente,cœpit valide; lachrymis obortis, properantem compellare. Traiane Princeps pijſsimè fœminæ viduæ,& in ſumma egeſtate conſtitutæ, teneat te miſeratio. Te imperium moderante, iuuenes nequam natum vnicum,quem vnicè diligebam, innoxium quidem illum interfecerũt: baculum ſenectutis meæ, quo vnico ſolatio in ærũnis vtebar, qui ſolus ſolitudini & inopiæ meæ ſubueniebat. Interfectores humilitatem & tenuitatem meã cõtemnentes, non ſolum mihi ſatisfacere renuunt,

quam ad ſucceſſorem quempiam cum indignitate tranſmitteres. Cæſar ratione viduæ conuictus, miſericordiaq́; pariter commotus, equo deſcẽdit, tandiuq́; inibi conſtitit, quandiu negocium examinaret, iusq́; pauperculæ fœminę expoſcenti diceret. Cumq́; ſuaderetur Cæſari à pleriſq; accelerari profectionem oportere, ipſe tamẽ pedem de loco non mouit, donec officium, quod cœperat, expleſſet. Reos nanq; catenis vinctos, è carcere eductos coram ſtatui iuſsit, accuſatio & probationes referuntur, breue tempus rei in defenſionem ſuſcipiunt: & tãdem criminis patratores deprehenſos capitaliter damnauit. Verum deprecãtibus obnixè qui aderant, pro illorum ſalute, viduę magnam pecuniæ ſummam ex proprio fiſco, quæ detrimẽtum amiſsi filii reſarciret, numerari præcepit, & adoleſcentes aliter quam morte mulctatos dimiſit: tum quod Principis clementiam dedecere putaret præſentes & qui Cæſaris benignitatem precabantur ſupplices, lętaliter punire, tũ quod ominoſum & infauſtum iudicaret, à ſanguine ciuium Romanorum id bellum & profectionem auſpicari. Vidua igitur accuſatrix, pecunijs ditata, iuuenes rei moderatione ſupplicij lætiſsimi abſcedũt, lenitatem & manſuetudinem Principis ſatis experti: cunctis qui aderant, exemplum rei geſtæ pietatemq́; Cęſaris ſummopere & admirantibus &

com-

commendantibus: & ne monumentum tam egregij facti posteros lateret in marmore scalptum, vel in æs incisum in foro eiusdem Traiani Senatus Romanus collocauit:nam pictura in loco publico, & iniurijs cœli exposita, non tot vtique annos perdurasset, quot fluxerunt ab obitu Traiani vsq; ad pōtificatum Gregorij, videlicet ccccclxxiij. Nec obijciat mihi quisquam Dionem Cassium Græcum historicum nunquam silentio præteriturum rem adeo insignem, si ita, vt fertur, gesta esset: nam is solus superfuit ex ijs qui vitā Traiani descripserunt: cæteri interciderunt. Sed is non videt Dionem de vita Traiani non extare, sed epitome duntaxat à Xiphilino ex ipso Dione contracta. Potuit nanq; Dion scribere, quod Xiphilinus breuitati studens subticuit. Veteres enim aliquot authores historias rerum gestarum in epitome redigentes, magno posteris detiimento fuere. Non careret nostra ætas Trogo Pompeo, non Tito Liuio, si alterum Iustinus, Lucius Florus alterum in compendium nō restrinxissent. Sed faciamus ita esse Dionem nihil de hac re scripsisse, continuò subsequetur, historiam, quam retulimus veram non esse? Quasi cuncta solus ipse debuisset tradere, nihilque alijs scribendū relinquere? Vnicus author vix cuncta complectitur, & multo plura prætermittit, quam scribat. Quid enim insignius de Traiano scribi

poterat,

poterat, quam quod pueros quinq; mille ex omni Imperio selectæ indolis ita ali, & à præceptoribus erudiri curauerit, vt ea in facultate, eo in genere vitæ instituerentur, in quod magis natura procliues essent. Quod vtique Dion vel Xiphilinus prȩterijt, Plinius in panegyri cõmemorat. Traiano vita functo Senatus Hadriano successori triumphos de Parthis & Armenis deferebat, ipse modestia vsus recusauit, quare statuã Traiani vehi more triumphantis fecit, ne post mortem triumphi amitteret dignitatem, de Parthis & Armenis, quos ipse debellarat, rebellantesq; Imperio subiecerat. Quod Dion subticuit, alij prodidere. Quotam partem gemini belli Dacici Dionem putas scripsisse? cum tanta ibi strenuè gesserit, Traianus, quæ vix multis voluminibus comprehendi queant? Sed dices Dion in vita Hadriani, & Xiphilinus in eius epitome, mulierculæ meminerunt, quæ hoc idem ab Hadriano, quod altera à Traiano petiit & impetrauit. Nam cùm ei mulier fortè occurrisset in via, ab eoque, vt se audiret contenderet, quanquã primo sibi esse ocium negaret, tamen vbi mulier ita exclamare cœpit: noli igitur regnare, cõuersus libenter eam audiuit. Pariter igitur & alterius tempore Traiani meminissent: qui huius, sȩculo Hadriani retulerunt. Fateor hoc tẽpore Hadriani contingere potuisse, verum suspicor errore Dionis vel
Xiphilini

Xiphilini factum, vt qđ de Traiano Augusto legerant, vel audierant, id totum ad Hadrianum attinere; inanimaduersione crediderint: quod solet nõ raro historicis cõtingere. Quod si eiusdem fermè rei duplex fuerit exemplum non contendo: dum tamen vtriusq; fœminæ ius flagitãtis, historia cõstans habeatur. Potuit enim facile fieri, vt muliercula Hadrianum congrediens alterius improbitatem æmularetur, cùm recens eo tempore ea historia esset & Hadrianus similiter Traiani exemplo cõmotus, eam comiter & patienter audiret. Quicquid horum senseris, historia Traiani ab eisdem auctoribus refertur, qui liberationẽ animæ eiusdem precibus diui Gregorij tradiderunt, proinde fides vtriusq; rei ex eisdem prorsus auctoribus pẽdet. Qui optimè id negocium callere poterant eo tempore, quo ornamenta vrbis maxima ex parte integra extabant, & fori præcipuè Traiani in quo erat hęc historia, quam tractamus, marmore, vt diximus, scalpta, vel ære incisa. Sed veniamus iam tãdem ad aliam posteriorem, quæ ex hac priori ortũ habuit in qua diuus Gregorius legitur Traianum suis precibus à Tartaro vendicasse: quæ in hunc modũ ab eisdem, quos citabimus authoribus refertur. Cùm beatissimus Pontifex Gregorius, semel à Lateranensi ad Vaticanam basilicam clero & populo comitatus, procederet, supplicationes

de

de more faciens, contigit per forum Traiani iter habere. Inter plurima ornamenta quæ illic visebantur celebre erat illud ex marmore vel ęre confectum, in quo Traiani simulachrum equo descendens ius reddebat viduæ flagitanti. Quod spectaculum & alias sæpe, & tūc maximè sanctissimi Pontificis animum perculerat: ad miserationemq́; vehementissimè inclinarat. Quare affectu pietatis commotus, cœpit de Traiani Cęsaris salute fore sollicitus: qui tanti principis clemētiam, iustitiam, æquitatem, cœterasq́; animi dotes pectore voluebat, atque admirabatur. Hinc in singultus, gemitus, atque lachrymas prorumpens, Sacrorum vatum, & euangelica oracula Deo optimo maximo proponebat, aiens. Tu Deus, & clementissimè domine dixisti, Iudicate pupillo, subuenite oppresso, defendite viduam, & venite, arguite me: & rursus Dimitte, & dimittetur vobis: ne igitur, quæso, sis immemor fidelissimę promissionis tuæ, & licet peccator & indignissimus sim, qui rem ita arduam audeo postulare, propter temetipsum & tui nominis gloriam propitiare animæ Traiani Cęsaris, principis iustissimi & æquissimi, qui tanta lenitate & mansuetudine vsus est erga mulierem viduam pauperculam, iudicium sibi fieri postulantem. Perueniens deinde sanctissimus Pontifex ad sepulchrum beati Petri Apostolorum

lorum principis, postquam hostiam sacratissimã Deo viuenti obtulisset, diutius orauit, & fleuit, ac nocte sequenti veluti somno correptus corporeo, per mentis tamen vigiliam vidit angelum Dei nũciantem se a domino fuisse exauditum, animamq; Traiani, vt poposcerat, liberatam, verum caueret sibi deinceps, ne pro infideli vllo vlterius preces funderet, aut sacrificium offerret. Hanc quam retulimus historiã ex quamplurimis grauibus authoribus collectam, fidelem & veram esse, nec vt dubiam, aut commentitiam, a quoquam iure reijci debere, multorum testimonijs productis comprobabimus. Extat in primis Romæ in Bibliotheca Vaticana, Latina inquam, versus sinistram introeuntibus tertij plutei superiori parte, liber antiquitatis venerandæ, membranaceis chartis descriptus, qui est numero 153. vbi præter quatuor libros dialogorum diui Gregorij Papę, & eiusdem vitam a Ioanne Leuita conscriptam, fragmenta quædam sunt adiuncta, aut potius Idyllia, continentia erectionem & dedicationem a Gregorio Pontifice factã ecclesiæ S. Andreæ in Cliuo Scauri, & lustrationem, seu expiationem eiusdẽ a Paschali secundo, quod illam Robertus Guiscardus tyrannus violasset, inuentionẽ corporis S. Cæciliæ martyris, & pleraque alia huiusmodi. In dedicatione autem & cõsecratione huiusmodi ædis, diuo Andreæ

dreæ apoſtolo ſacræ, quam Petrus & Ioannes viri religioſiſſimi, diacones beati Gregorij ediderunt, teſtimonium ijdem ferunt hiſtoriæ, quam nuper retulimus Traiani. Quam verbatim hic inſerendam duxi, nihil de illorum dicendi ſtylum mutãs. Anno ſecundo, inquiunt, põtificatus diui Gregorij Papæ, collecta Cardinalium, & Epiſcoporum, ac cęterorum Romanę Eccleſiæ multitudine clericorum, Eccleſiam iſtam, quam ad honorem ſancti Andreæ apoſtoli in Cliuo Scauri conſtruxerat, in qua etiam religionis rudimenta, & ſanctitatis ſuſceperat incrementa, eo quo decuit, prout eius anima deſiderabat, conſecrauit honore: quam ét plenariè dotauit, & priuilegijs apoſtolicis præmuniuit. Conſecratione verò peracta, flexis ad terram genibus, ſe domino humili ſupplicatione pſternens, preces fudit ad dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte filij Dei viui, qui dixiſti apoſtolis tuis, & per apoſtolos vniuerſis fidelibus Chriſtianis, quæcumq; petieritis patrem in nomine meo dabit vobis, peto ab omnipotentia tuæ maieſtatis, quatenus quicunq; deinceps in huius eccleſiæ circuitu elegerit ſepeliri, dummodo fidem tenuerit Chriſtianam: non quod fides chriſtiana deſcendentibus ſine gratia diuina, ſalutem eſſet æternã conciliatura: ſed quod peculiari auxilio, Chriſtiano in illo loco ſepeliri eligenti, Deus faueret ne

absque pœnitentia & gratia ab hoc sęculo discederet. Oratione verò cōpleta, apparuit ei angelus Domini, dicens. Gregori exaudita est oratio tua, secundum quod a Domino postulasti, sed quia hoc poscere præsumpsisti, nihilominus & quia ꝑ anima Traiani imperatoris, viri infidelis orandū esse duxisti, scias te in hoc sęculo a corporali, quā pateris infirmitate fore minimè liberandum. A qua si duo hæc domino non petisses, liberatus ꝓcul dubio fuisses. Et certè sicut cœlestis nuncij, vera fuit atque perpetua de exaudita oratione annūciatio, ita etiam infirmitatis non liberandæ cassa nequaquam extitit comminatio: nam stomachi langore, pedumq́; dolore, continuisq́; febribus, licet lentis vsq; ad vitæ exitum laborauit. Hanc autem orationem, atq; diuinam reuelationem beatus Gregorius nobis videlicet Petro diacono & Ioanni diacono patefecit: quas ad scientiam posterorum, nos styli duximus officio transmittēdas. Hucusq; Petrus & Ioannes diacones beati Gregorij. Quæ omnia, vel ex hoc, vel alio simili exemplari transcripta, Romæ habentur in æde, Diuo Gregorio sacra, & in tabulam, publicæ memoriæ causam, translata. Quorum testimonio Ioannes diaconus, qui multis annis post vitam ipsius beati Gregorij scripsit quasi coronidem addit, dicens. Ego quoque Ioannes humilis diaconus, & scriba

beatissimi

beatissimi patris Gregorij post ipsius transitum; eius vitam & actus in scriptis præcipiente Ioanne Pontifice summo redegi. scribam autem Ioannes iste leuita diui Gregorij se vocat, non quod ipsius tempora consecutus fuerat, sed quod ipsius vitam partim iam scripserat quando Ioannes VIII. Romanus Pontifex hoc illi munus iniunxit, vt ipse inibi profitetur. Hæc igitur fermè sunt quæ diacones illi Petrus & Ioannes, diui Gregorij discipuli, in probitate vitæ & sanctimonia socij, quibus cum arcana sui cordis tractabat, ad posterorum notitiam prodiderunt; testes vtiq; fidissimi, qui Traiani animam precibus ipsius diui Gregorij à tartaro ereptam, constantissimè profitentur, & ex ore ipsiusmet se percepisse testantur. Succedit secũdo loco author vetustus vitæ diui Gregorij, quæ in fronte operum ipsius præmittitur Basileæ per Frobenium excussorum anno Christi 1564. qui licet anonymus, non tamen contemnendus est auctor. Hic consuetudinem habuit cum Petro diacono diui Gregorij coniunctissimam; & ab ipso multa arcana hausit, quæ in historiam vitæ diui Gregorij fidissimè transtulit: vt ipse ibidem fatetur. Hic, a Petro diacono edoctus, historiam Traiani à tartareis cruciatibus precibus diui Gregorij erepti, diffusè prosequitur, & prout nos retulimus, & ipse refert, atq; vt certissimam & constantissimam

mam tuetur. Succedit tertio loco, ſicut & ætate proximus, ita ſanctitate vitæ & doctrina clariſsimus, diuus Ioannes cognomento Chryſorrhoas Damaſcenus, vir profectò nunquam ſatis laudatus, ſiue mores, ſiue religionem, ſiue doctrinam & eloquentiam conſideres. Is in ſermone de illis, qui in fide hinc migrarunt, quod ſacris operationibus, & viuorum beneficijs multum iuuentur, ita inquit Gregorius, qui dialogus a noſtris dicitur, veteris Romæ epiſcopus, vir, quod teſtantur omnes, ſacrarum diſciplinarum intelligentia celebris, cui etiam, vt ferunt, ſacra facienti cœleſtis angelus, ſocium ſe addidit, ſimul ſacrificans; cùm per forum Traiani, lapidibus ſtratum, iter faceret, validas preces ad miſericordem, animabusq; propitium dominum habuit, vt Traiano Regi peccata dimitterentur: & confeſtim vox diuinitus allata, audita eſt, in hunc modum dicens: Preces tuas audiui; & veniam Traiano do. Tu verò deinceps pro impio hoſtiam mihi ne offeras. Teſtatur autem oriens, & occidens totus miraculum Germanum, & irrefutabile. Hæc beatus Ioannes Cryſorrhoas Damaſcenus, iuxta verſionē latinam e Græco exemplari, prodidit de hac Traiani historia, quæ ſuo ſeculo celeberrima erat tum latinis, tum Græcis, & notiſsima tam Oriēti quàm Occidenti. Tantæ autem auctoritatis ſanctus Ioannes Damaſcenus

ſcenus fuit, vt Sancta Synodus Nicena ſub Hadria-
no primo Papa, & Conſtātino Imperatore a Irene
eius matre trecentorum quinquaginta Epiſcopo-
rum contra Iconomachos anno 781. congregata
huiuſmodi de illo teſtimonium perhibuerit. Ioan
nes qui ab Iconomachis Manzur cōtumelioſè no-
minatur cunctis relictis cum Matthæo Apoſtolo
Chriſtum ſequutus eſt: longè maiores diuitias,
quam ſunt Arabicæ, exiſtimans contumeliam pro
Chriſto pati, maluitq; ſimul cum populo Chriſti
affligi quam temporariam in peccato voluptatē.
Ipſe igitur cruce ſua ſublata pro Chriſto, Chriſti-
que caris, Deum ſequutus eſt; & ex Oriente per
Chriſtum tuba cecinit, non arbitratus ferendam,
quæ in aliena effundebatur regione vaniloquen-
tiam, & cum qui contra Dei catholicam eccleſiā
inſtructus eſt, apparatum, rabioſamq; inſaniam,
ſed hanc triumphans, vbiq; adhortatoriè & conſo
labiliter totam vitam duxit. In Eccleſijs enim vete
rem conſuetudinem diligenter ſeruandam mo-
nuit: pacificam quoq; illam cōſtitutionem & ſta-
tutum quem Dominus etiam diſcipulis in ſignū
quo cognoſcerentur quod ſui eſſent diſcipuli, de-
dit; Pacem meam relinquo vobis: conſeruare &
roborare ſtuduit. Hæc Sancta Synodus Nicena. Et
inferius venerabilem & dignum in fide virum, ac
in eccleſia catholica probatum cēſet, deteſtaturq;
Icono-

Iconoclastas hæreticos, qui in suo Sathanico conciliabulo damnationem aduersus eum in hęc verba protulerant. Iconolatræ & falsigrapho Manzuri, anathema. Doctori impietatis, & peruerso interpreti diuinæ scripturæ Manzuri, anathema. Hæc dixerim vt quanti momenti testimonium sit viri grauissimi & sanctissimi, & quem adeo impensè sancta Synodus laudat, perpendamus. Hũc autem posteriorem fuisse diuo Gregorio plus centum annis, post pauca manifestissimè probabimus. Succedit quarto loco Ioannes diaconus Romanus, qui iubente Ioanne VIII. Romano Pontifice circa annum Domini 872. ex scrinijs apostolicis vitam beati Gregorij, quatuor libris complexus, collegit. Is lib. 2. cap. 44. eam historiam de liberatione animę Traiani receptissimam fuisse apud ecclesias Anglicanas in quibus frquentissimè legebatur, & ceu certissimã refert, cõfirmat & tuetur, dicens: se horum admirari qui cum cuncta alia miracula a gloriosissimo Pontifice facta recipiãt, de hoc vno, licet certissimo, dubitarint. Cuius rei notitia facilè in ecclesias Anglicanas penetrare & diffundi potuit: Gregorio Anglorum apostolo & Episcopo prodente, quem Diuus Gregorius prædicandæ & fundandæ religionis gratia in eam Britanniæ insulam delegarat. Qui vt arcanoru m ipsius conscius potuit optimè eam historiam callere

lere illosq; populos primus docere. Quo effectum est, vt à fideli ministro susceptam, constantissimè super alias Christiani orbis ecclesias retinerent. Hos enumeratos authores, vel omnes, vel eorum aliquem, sequuntur Guilhelmus Antisiodorensis Episcopus, lib. 4. cap. de damnatis. diuus Thomas in quæstionibus disputatis de veritate q. 6. artic. 6. & 1. Sentent. dist. 43. q. 2. artic. 2. ad 5. & iterũ 4. Sententiarum dist. 45. q. 2. artic. 2. ad 5. & in vniuersum omnes Theologi ibidem istam historiã recipiunt. qui super quartum Sententiarũ theologicarum magistri Petri Lombardi scripserunt. Præter hos eunt in eandem sententiam: & historiam Traiani liberati ab cruciatibus tartareis fatentur, Gottifredus Viterbiensis historicus celebris in parte quintadecima Panthei, quam versibus integram describit. Floruit autem hic sub Friderico primo & Vrbano III. anno Christi 1155. Vincentius Beluacẽsis lib. 22. Speculi historialis c. 22. Diuus Antoninus 2. parte historiarum, titulo 12. cap. 3. §. 8. Diuus Vincẽtius in sermone 5. Gregorij. Abulensis super 4. lib. Regum. cap. 4. q. 57. Philippus Bergomensis lib. 10. Supplementi Chronicorũ; Ioannes Stella in historia Pontificum in vita diui Gregorij; Ioannes Viguerius Granatensis in institutionibus Theologicis; Sixtus Senẽsis lib. 6. Bibliothecę sanctæ annotatione 47. Clemens Monelia-

nus Cardinalis Aræ cœli in compendio catholicarum institutionum cap.43. Fr. Laurētius Surius Carthusiensis in vita ipsius Diui Gregorij. Martinus Alspilcueta Doctor Nauarrus, vir nostra ætate morum sanctimonia & magna doctrina literarum omnium clarissimus, summoperéq; commēdandus, in Enchiridio de oratione, cap.22. Miscellaneo.13. non solum meam sententiam hac in re secutus, sed impensè etiam laudauit. Idem sentit F. Bartholomæus Medinensis ordinis Prædicatorū primarius olim Theologiæ professor in Academia Salmaticensi, qui omnium doctorum virorum calculo, celeberrimus est habitus, in Commentarijs ad 3. partem Summæ Theologiæ S. Thomæ, super arti.6.q.52. licèt circa circunstantias aliquot nonnihil allucinetur, vt postea demōstrabo. Sed veniamus iam tandem ad aliud argumenti genus ex diuinis oraculis constans, quæ sanctissimę duæ fœminæ susceperunt. Prior est beata Birgitta vidua & Heroina Sueuitica, quā vulgus pperā Brigittā, seu corruptius Brigidam vocat: vt admonuit Martinus V. in decreto quo illam secundo inter diuas retulit: fœmina incomparabilis sanctitatis & prudentiæ, quæ libro 4. suarum reuelationum cap.13. vbi de eleemosyna pauperibus pro animis defunctorum eroganda agitur, ita à Christo spōso suo instruitur, dicente. Benefaciendum est spi-

ritualiter & corporaliter: ſpiritualiter fundendo ad Deum preces, quia nullus credit, quãtum Deo placent preces humilium; ſicut per exemplum oſtendam tibi. Si quis offerret regi pondus magnum argenti, diceretur à circunſtantibus: hæc eſt magna præſentatio; ſi verò legeret vnum Pater noſter regi, derideretur. Sic eſt econtra apud Deũ. Quicunque enim offert pro anima alterius vnũ Pater nr̃, acceptius eſt Deo põdere magno auri: ſicut patuit in illo bono Gregorio, qui oratione ſua etiam infidelem Cæſarem eleuauit ad altiorem gradum. Ecce qualiter Chriſtus ſpõſæ ſuæ Birgittæ hiſtoriam liberationis Traiani Cæſaris infidelis precibus diui Gregorij factæ, inſinuat, & teſtimonium eius rei certiſſimum reddit. Et licèt huiuſmodi reuelationes vel oracula iſtarum vatum non ſint recipienda vt ſcripta canonica, aut decreta ſynodica Patrum, veneranda tamẽ ſummopere ſunt: & plus illis fidei adhibendum, quàm hiſtorijs Liuianis, Salluſtianis, Thucydidis & Polybij, & multorum etiam qui res geſtas in eccleſia ſcribunt: quas tamen citra hæſitationem cuncti recipiunt, & vt conſtantiſſimas probant: Præſertim cùm Bonifacius IX. in ſanctione Pontificia, qua illam inter cœlites refert, inquiat. Hæc generoſa vidua per gratiam ſancti Spiritus promeruit multis eorum cogitationes & affectiones intimas,

& gesta secretissima propalare, & visiones ac reuelationes varias videre, & audire: ac spiritu prophetico multa prædicere, quorum nonnulla effectu completa fuere, prout hæc & alia in eius reuelationum volumine plenissimè describũtur. Hęc Bonifacius I X. in sanctione illa secundo sui Pontificatus anno edita. Et ne mihi obijcias tempore scismatis ipsam fuisse a Bonifacio I X. diuis annumeratam, meminisse etiam oportebit, Martinũ quintum eius successorem singula, quæ in decreto Bonifacij I X. continebantur, cõfirmasse, probasse rataq; & firma in perpetuum esse voluisse; ne de sanctimonia huius clarissimæ fœminæ & oraculis a Deo susceptis vllus ambigẽdi relinqueretur locus. Fatis autem cõcessit hæc sanctissima matrona Romæ anno Christi 1373. x. Cal. Augusti sub Pontificatu Gregorij X I. & inter cœlites relata a Bonifacio I X. anno Christi 1391. & a Martino V. 1419. Birgittam, sequitur Mecthildis virgo docta & sanctissima, professione Benedictina, diuinis oraculis clara, & non inferior ipsa Birgitta, quæ libro quinto visionum, aut reuelationũ spiritualis gratiæ ipsius, cap. 6. cuius titulus est. De animabus Sansonis, Solomonis, Origeni, & Traiani. ita habet. Rogata a quodam fratre, Dominum in oratione requisiui, vbi nam essent animæ Sansonis, Solomonis, Origenis; & Traiani.

Cui dominus. Quid pietas mea cum anima Sáſonis egerit, volo eſſe ignotum: vt homines ſe de inimicis ſuis vlciſci amplius pertimeſcant. Quid miſericordia mea cum anima Solomonis fecerit, volo homines latere, quatenus carnalia peccata ab omnibus magis deuitentur. Quid verò benignitas mea cum anima Origenis effecerit, volo eſſe abſconditum: vt nullus in ſcientia ſua confidens audeat eleuari. Quid verò de anima Traiani liberalitas mea iuſſerit, volo homines ignorare, quatenus fides catholica ex hoc magis extollatur. Quia hic licet omnibus polleret virtutibus, Chriſtiana tamen fide ac baptiſmo caruit. Hucuſque beata Mecthildis: quæ floruit anno Chriſti 1300. Satis inſinuauit illi Deus iſtorum ſalutem maximè de Sáſone, qui in cathalogo ſanctorũ (Heb. 11.) ab Apoſtolo ponitur. licet non apertè explicuerit, cum pietatis, miſericordiæ, benignitatis, & liberalitatis meminit, qua circa ſingulorũ animas vſum fuiſſe manifeſtat. Hinc autem colligere licebit Dionem Caſſium falſo criminatum fuiſſe Traianum, qui vinoſum & præpoſteræ libidini deditũ impudens faciat. Cùm tamen hoc loco omnibus polluiſſe virtutibus a Deo perhibeatur, quales in viro infideli eſſe poſſunt. Multa etiam in Senecã comminiſcitur, & vbique carpit eius vitam & mores, cum illa innocens, hi temperatiſſimi moderatiſſimiq;

persecutorq́; fuerat sæuissimus Christiani nominis, vt qui plurimos milites Christi martyrio affecerat. Succedit etiam alia ingentior difficultas hominem videlicet iam tartareis pœnis addictum absque gratia Dei ab hoc sęculo discedenté, absq; baptismo & fide eximi his malis potuisse, in libertatem, quæ à rectissimo iudice assertum. Sed singulis his obiectionibus eo ordine, quo sunt propositæ, adeo satisfaciam, vt quies animo, & consensus concilietur intellectui. Ad priorem autem dubitationem, fuerit ne S. Ioannes Damascenus anterior vel posterior diuo Gregorio non erit difficilè respondere. Quidam rem parum exactè perpendentes plus duobus sęculis anteriorem faciunt, vtpote sub Theodosio imperatore florentem, in testes inducentes Raphaelem Voloterranum lib. 21. Vincentium Beluacensem lib. 17. cap. 103. Antoninum Florentinum, & Trithemium in lib. de scriptoribus ecclesiasticis; videlicet anno 390. Cōstat autem D. Gregorium anno Christi DCIV. ex hac luce migrasse, dum igitur summa annorū altera alteri confertur, inueniemus sanctum Ioānem Damascenum priorem fuisse S. Gregorio ducentis & sexdecim annis: & ita sermonem illum defunctos viuorum beneficijs iuuari, & historiam salutis Traiani commentitia vtraque esse nihilque probare. At si negotium oculatius inspiciamus,

inueniemus

inueniemus procul dubio S. Ioannem Damascenum plus vno sęculo posteriorem diuo Gregorio fuisse. Nam auctores qui in testes hic inducuntur, quod sub Theodosio vixisset legentes non distinxerunt, vter trium fuisset, sed ad primum ceu insigniorem rationem temporis reduxerunt: Cùm tamen ille non sub Theodosij primi, nec secũdi, sed tertij vixerit imperium, & illius successoris Leonis III. Huius rei inanimaduersio in causa fuit istis grauissimis auctoribus ad eundem scopulum impigendi, dum a Theodosio III. ad primum retro cedentes annorum rationem confundunt. Floruit igitur vir sanctissimus Ioannes cognomento Chrysorrhoas, monachus doctissimus Damasci Syriæ sub imperium Theodosij III. cognomẽto Adramitteni, & Leonis III. iconomachi, anno Christi 701. Cuius rei nulla nobis esset arroganda fides, nisi legitimos & indubitatos testes, in negotij huius confirmationem induceremus. Extat enim vita eiusdem sancti Ioannis Chrysorrhoæ, Arabicè descripta, & a Ioanne Patriarcha Hierosolymitano Gręcè versa, & ab aliquo alio Latina facta, quę apertissimè docet sub imperium Leonis tertij, cognomento Isauri, virum hunc sanctissimum floruisse. Aduersus Leonem nanque imperatorem Ioannes, Damasci Syriæ agens, quod venerandas Christi & deiparæ virginis imaginis euerteret,

diuorumq́;

diuorumq; simulachra, flammis efferus & furibũdus exureret, libellis editis & epistolis varijs scriptis, viriliter se tyranno opposuit, quibus bonam partem Asiæ & Græciæ in cultu imaginum & pietate religionis cõtinuit. Leo imperator, qui ægerrime ferebat impietatem suam vbique terrarum & locorum Ioannis scriptis traduci, neque hominem capere aut punire poterat iuxta votum suũ, qui extra limites imperij versaretur, fraudem malignissimam commentus est, qua virum Dei perderet. Conquisitis nanque literis aliquot Ioãnis, ministros scribendi peritissimos asciuit, iniunxitque illis vt characteres proprios eiusdem ita mẽtirentur, vt alij ab alijs dignosci haud possent. Quibus epistolam confinxit, quasi ab ipso Ioanne ad se secreto scriptam, velle se vrbem Damascum regemq; in potestatem Cæsaris tradere, tantum ipsi cura esset, milites ad constitutam diem transmittendi, futurum vt vrbe insignissima & opulentissima citra multum operæ & sumptus potiretur. Hanc epistolam Cæsar ad Regem Damascenorũ remittere se dixit, animum erga se suum officio salutari satis testari edicens, & vt vlterius sibi ab insidijs & traditoribus caueret, hortatus. Rex Damascenorum Ioannem, qui a consilijs eius erat, capit nullo defensionis iustæ patrocinio admisso, dextram illi amputari iussit: quæ oranti, & con-

querenti ob imagines deiparæ & aliorum diuorũ propugnatas, hoc ſibi detrimentum illatum, ea quæ proximè conſecuta eſt nocte, a deipara virgine reſtituta fuit, ſigno abſciſsionis in tanti miraculi fidem relicto. Gregorius item Cedrenus in ſuis annalibus, ſub Leonis tertij imperium, cognomento Iſauri, & ob impietatem imaginum quæ ſanctarum odium Θιωμάχου, & Εἰκομάχου dicti Ioannem Damaſcenum vixiſſe teſtatur: melodijſque comprehendiſſe eas cantilenes quas decretum in eccleſijs cani iubet. Et Suidas virum fuiſſe doctiſsimum prodit, & ætatis ſuæ nulli eorum, qui doctrina illuſtres fuere, ſecundum. Inter alia eius ſcripta canticorum canones Iambicos; & ſoluta oratione recenſet, quos dicit fuiſſe incomparabiles; neque quoad vita propagaretur comparationem vllam admiſſuros. Franciſcus etiam Maurolycus in ſuo martyrologio, S. Ioannem hunc Damaſcenum ſub Theodoſio III. qui Leonem Iſaurum præceſsit, vixiſſe aſſeuerat. F. Melchior Cano. hoc idem confirmat lib. locorum Theologicorũ 11. de humanæ hiſtoriæ auctoritate tractans, licet hiſtoriæ Traianicę liberationis videatur repugnare, quem poſtea etiam nos impugnabimus. Sed quid opus eſt alienis teſtibus, cùm ipſe eam nobis ſuis ſcriptis controuerſiam decidat: libro enim quarto orthodoxæ fidei cap. 17. contra Iconomachos

chos ſcribit, eoſdemque in libro hæreſum Iconoclaſtas, & Thymoleontes appellat, à Leone certè Iſauro, qui præcipuus fuit, ſacrarum imaginum impugnator & euerſor. Eodem præterea hæreſum libro Monotheletas commemorat Cyrum, S.Sergium, & Euſthatium, qui damnati ſunt in ſexta Synodo ſub Agathone Papa. Aduerſus quos copioſè & ſcripſit lib. 3. de orthodoxa fide cap. 14. & 15. Conſtat autem ſynodum ſextam, quæ fuit ex Conſtantinopolitanis tertia, ſub Agathone Papa anno tertiodecimo imperij Conſtantini quinti celebratam, qui incidit in annũ Chriſti 681. Diuus Gregorius ex hac luce migrauit, anno 604. Colligitur ergo 73. annos hos hæreticos poſteriores diuo Gregorio fuiſſe, aduerſus quos ſcribit S. Ioannes Damaſcenus: Quo profectò fit diuum Ioannem Chryſorrhoam, profeſsione monachũ, virum ſanctiſsimum, pariter atque doctiſsimũ, Damaſci Syrię incolam, qui libros quatuor orthodoxæ fidei, hiſtoriam duorum militum Chriſti Ioſaphat & Barlaam, libros itẽ hæreſum, & de imaginibus, & orationem defunctos in fide perfecta viuentium precibus iuuari, ſcripſit, multis annis diuo Gregorio poſteriorem fuiſſe: potuiſſeq; optimè de illius oratione, & liberatione Traiani certo docuiſſe. Neque audiendus eſt Trithemius, qui libros quatuor orthodoxæ fidei ſcripſit; alterum

homines pro hominibus infidelibus, impijsque damnatis: Aduersus doctrinam, qua cunctos erudijt, agere visus, est, si hoc, quod refertur, diuus Gregorius admisit. Nam aut ignorabat Traianú idolatram, & in perfidia sua obijsse, aut optimè callebat, qualis, ille moriens fuisset: Ignorantia autem & conditionis Traiani & religionis, & quod non esset pro huiusmodi hominibus orandum, non poterat virum doctissimum & historiæ & rerum theologicarum fallere. Quod si calluit, non facilè est illum a crimine aliquo graui vendicare: quod secus quam sentiret, faceret; & in re grauissima, & quæ a Theologis, peccatum lœtale censetur, delinquere. Si enim pro Dæmonibus, iamiam damnatis, non licet preces effundere, non licebit pro animabus condemnatis orare, cum pares ijsdem iudicentur: iuxta illud Augustini; Si Scircem patrem meum esse damnatum, non orarem pro eo plusquam pro diabolo. Tum quia nõ minori illi & Deum, & nos, quam Dæmones odio prosequantur: vtpotè caritate quauis omnimodo destituti. Præterea decretis pontificijs cautum & interdictum existit, cap. pro obeuntibus 13. q. 2. & c. placuit, 23. q. 5. Glossa recepta. cap. ex patre, de sepult. Quæ licet posteriora sint sęculo Gregorij: satis est, rationes quibus permoti sunt Pontifices ad illa constituenda semper viguisse, & a similibus

precibus

precibus auocasse. Abulensis in commentarijs super quartum librum Regum cap.4.q.57.vbi diffuse hoc argumentum tractauit, fatetur diuum Gregorium lœtaliter peccasse orando pro Traiano, verum fuisse exauditum, & in pœnam peccati supplicio affectum, vt dolore stomachi laboraret. Sed quis, iudicij compos, crederet, Deum exaudisse orationem hominis lœtaliter in ea delinquentis, & arduam & inconsuetam rem illi postulanti concessisse? Nec virum sanctissimũ & per omnes gradus suæ vitæ innocentissimum ita debemus traducere, aut inurere grauissima nota. Ioannes Leuita Romanus, qui vitam diui Gregorij iubente Ioanne VIII. Pōt. Rom. scripsit, aliter soluit hũc nodũ, dicens: Gregorium non exorasse Deum pro Traiano, Sed tantum fleuisse. Sic enim cum non orasset, plangendo potuit exaudiri, sicut Moyses dolendo taceret, potuit clamasse videri. Cui dominus tacenti labijs: quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda renesque scrutatur, & frequenter ea misertus concedit: quę homo quamuis vt carnalis desideret, ea tamen petere non præsumit. Vnde regius psaltes psalmo 9. Desiderium pauperũ exaudiuit dominus: & desideria cordis eorum exaudiuit auris tua. Hæc Ioannes Leuita. At ego non video quid referat plus, mente orare, quàm voce: cùm vtrunque sit cor-

dis

dis & desiderij manifestatio & voti, quod concipimus, expressa postulatio, Deus enim nouit corda hominum & oratione magis solicitatur mentis, quam vocis, licet vtraque sit illi cara & grata. Tantundem igitur erat, fleuisse diuum Gregorium, desiderasse, optasse, atque si vocis oratione salutem Traiani petiisset: præcipue cum Petrus & Ioannes diaconi diui Gregorii & auctor alius antiquus qui vitá ipsius scripsit apertè prodant orasse illum & intentissimè, & S. Ioannes Damascenus, etiam sacrificium pro anima Traiani obtulisse. Quibus etiam consentit oraculum Beatæ Birgitæ, a Deo factũ super hac re, quod nuper citauimus. Aliter igitur hæc erit obiectio diluenda. Existimare namque oportet viros singulari Deo necessitate coniunctos, & qui familiarissimè ipso vtantur, audere plerunque magna & ardua quæque ab eo petere, & facere etiam, spiritu Sancto inductos ac instigatos, a quibus reliqui arcentur, atq; excludũtur, quod leue, temerarium, atque criminosum id facere illis procul dubio esset. Adducemus nõ pauca exempla tum ex sacris literis, tum ex historiis Sanctorum, quæ hanc doctrinam satis comprobabunt. Abraham vnigenitum filium suum Isaac Gen. 10. monitu diuino sacrificare voluit, cùm tamen huiusmodi victimæ humanæ adeo esset interdicta immolatio. Sanson, columnas, quibus innixum

erat

erat templum Philistinorum, cōcutiens, ipsumq́; euertens, ita vt corruens, ruina non solum Philisteos, sed se perimeret, non vituperatur, sed excusatur, quod spiritu Dei id fecisse creditus fuerit: alius quiuis si hoc ausisset, grauissimè deliquisset in Deum, homicidaq́; haberetur sui ipsius. Augustinus nanque primo de ciuitate Dei, excusat Sansonem, quod instinctu diuino id fecerit, quia non potuisset domum tantam propria virtute subuertere, sed virtute Dei, quæ non adiuuat ad malum. Cui subscribit diuus Thomas in commentariis super caput 11. epistola ad Hebræos, lectione 7. Eodem spiritu diuino motus fuit Elias, cum duos quinquagenarios duces centum militibus stipatos, missos ab rege Ochozia, ad se capiendum, si spontaneus venire recusaret igne de cœlo bis impetrato incunctanter exussit. Hoc, quod Dei propheta, diuino numine afflatus petiit, & obtinuit, duorum ducum, centumq́; militum deflagrationem, alius profectò etiam cogitare criminosum duceret, tantum abest, vt a Deo peteret & impetrare se posse speraret. Numine Dei afflatus filius ille prophetæ, quendam, vt se percuteret in nomine domini inuitauit, qui cùm acquiescere nollet, a Leone occurrente in via (sicut propheta prædixerat) discerptus est. Rursus alium reperit, a quo stricto gladio impetit⁹ & vulneratus est.

4. Reg. 1

Eodem

Eodẽ ſpiritu, & impulſu ductus fuit Eliſeus, qui pueris ei illudentibus in nomine Domini maledixerit, & quadraginta ex illis vrſi ſaltu egreſſi diſcerpſerint. Inducere autem quemquam ad vulnera alteri cuiquam inferenda, peccatum eſſet lętiferum, niſi diuino quiſpiam numine afflatus feciſſet S. Marcus Euangeliſta pollicem ſibi, poſt fidem Chriſti ſuſceptam, amputaſſe legitur, vt ſacerdotio reprobus haberetur. Apollonia item virgo Alexandrina propria ſe ſponte in ignem proiecit, ad quem erat, ſi paganiſmo non aſſentiretur, damnanda. Quæ tamen martyrio clara in eccleſia celebratur, quod Spiritu ſancto impellente id fecerit: Aliter namq; aut membrum ſibi aliquod amputare, aut non coactum, vel vi impulſum ſe in mortem dedere, nemini licet. Diua Catharina virgo Senenſis, quadraginta integris diebus, plerumque cibo & potu quouis abſtinuit. Beatus Nicolaus de Saxo, clarus ſanctimonia apud Heluetios Eremita, viginti fermè annis, abſque vllo prorſus cibi aut potus genere perſtitit, diuino id vtrique ſuggerẽte numine. Ecquis enim nunc videt ſi inediam huiuſmodi tentaſſet, homicidium ſui ipſius moliturum, grauiſſimeque in Deum peccaturum? Cum inedia intra ſeptem dies, vel plurimum nouem exanimet. Diuus Thomas apoſtolus Chriſti cum ſemel nuptijs filiæ regis cuiuſdam Indorum

4. Reg. 2.

interfuiſſet, & à pincerna conuiuij colapho ini-
quiſſimè impeteretur, duo, legitur apud Abdiam
Babyloniæ Epiſcopum libr. 9. Si tamen legitimus
& non potius commentitius liber ille exiſtit à Do
mino imprecatum fuiſſe, & quod parceret in futu
ro, & puniret in præſenti, vt cæteri huius exem-
plo cauerent deinceps offendere ſeruos Chriſti.
Quod mox diuina vltione ſubſequuta, confirma-
tum eſt. Nam ad fontem pincerna egreſſus, quo
miniſtros aquam in conuiuium deferentes vrge-
ret: à leone dilaceratus fuit, membratimque di-
ſciſſus. Cuius dextram ſacrilegam domeſticus cà-
nis apprehendens, per ſingulos in conuiuio accù-
bentes circumtulit, vt eadem dextra abſciſſa ma-
iorem famulo Dei gloriam referret, quam viuens
ignominiam intulerat. Non animo iniuriæ vin-
Matt. 5. dicandæ hoc fecit Apoſtolus, quia magiſtro om-
Luc. 6. nium didicerat, non propulſandam iniuriam vi-
ro perfecto, orandum pro perſequentibus, & ca-
lumniantibus, maxillam ſiniſtram ei offerēdam,
qui dextram percuteret: qui Spiritu ſancto fuerat
olim repletus, & in Dei amicitia confirmatus: Sed
zelo potius diuino, vt authoritas & reuerentia mi
niſtro euangelij ita apud barbaros cōciliaretur: &
noſſent ſe ſeruum eſſe Dei viuētis, ſub cuius pro-
tectione, & religione continebatur. Ita enim exi-
ſtimabat, viam faciliorem multo ſterni ad euan-
gelij

gelij prædicationem suscipiendam, quam si iniuriam illam Deus inultam relinqueret. Gloriam nanque Dei, nō propriam quærebat: sicut & Apostolus Paulus, qui genus, personam, eruditionem, labores pro Christo susceptos, arcana Dei visa refert, non inanem sui commendationem, sed vt inde maiorem auctoritatem apud Corinthios conciliaret, qui sciebat melius hac via iugo Christi subditurus, & contenturus etiam, & quando exempla huiusmodi minus secure ex Abdia peteremus, supersunt innumeri fidei testes, qui vitas sanctorum scripserunt, à quibus multo plura huiusmodi possemus inducere, quæ tamen fastidij causa prætereunda censuimus. Sed iam coronidem vnico exēplo imponamus. Beata Tecla martyr prece sua, Falconillam, fœminam idolorum cultricem, & à Christi ministerio alienam, eripuit ab inferis, vt testis est Sanctus Ioannes Damascenus, in sermone de defunctis piorum suffragijs iuuandis. Cuncta ista exempla, quæ produximus, & multo plura quæ sanctorum virorum & fœminarum producere possemus, satis & manifestè conuincunt, multa ab ipsis gesta esse, quæ stuporem & admirationem habeant, neque reliquis ea licere, quæ communes leges & rationem excedant. Admirationi nanque non imitationi excitandæ leguntur, proponunturque: & quod alij absque

2. Cor. 11.

graui peccato facere non possunt, isti impune fecerunt: quod Dei numine regerentur. Ad instar igitur horum, beatus Pontifex Gregorius petens liberationem animæ Traiani, non solum crimen nullũ admisit, sed obsequium pręstitit Deo, quod spiritu diuino ductus id postulauerit. Delinqueret quidem alius, qui spiritu Dei peculiari in re simili destitueretur, non diuus Gregorius qui probe norat impulsu numinis rem se gratam facturum, si liberationem Traiani postularet. Nam si quispiam admitteret, virum Dei in hoc negotio petendo grauiter deliquisse, aut saltem ignorantia excusari, quod crederet pro huiusmodi damnatis, & infidelibus orationem ad altissimum effundi posse, in altero innocentiæ & sanctimoniæ beatissimi Pontificis detraheretur, in altero notam illi ignorãtiæ inureret, quasi nesciret homo doctissimus, & tantopere in lege Dei versatus, peccatum lętale esse, pro infidelibus uita functis & damnatis orare: præsertim pro Traiano, q in Christianos vt idololatra quãdiu vixit desęuierat, & in pfidia paganissimi decesserat. Crimẽ porro lętale, nemo viro in Dei obsequio vigilãtissimo impingere, citra magnã iniuriam & dedecus ipsius potest. Nam si petendo liberationem Traiani crimen aliquod admisisset, clemẽtiam Dei potius irritasset, quam delinijsset, & proinde petitionem non obtinuisset

suam

ſuam. Poſtquam autem continuo fuit exauditus preceſq; ipſius ſuſceptę, ſignũ eſt, non ſolum non peccaſſe, ſed rẽ, qua Dei clementiã demereretur, feciſſe. Voluit nanq; Deus hoc ferme vnico & rariſſimo exemplo, virum ſibi addictiſsimum honore proſequi, ſicut & beatam Teclam martyrem, vt alteri Traiani animi libertatẽ, alteri Falconillæ concederet: quo hinc, quales, quantique fuerint apud Deum, quã chari, quam amici totus orbis perpẽderet, iudicaretq;: mirabiliſque fieret Deus in ſanctis ſuis. Atqui obijciet mihi cõtinuo quiſpiam, Diuum Gregoriũ ob hoc factum fuiſſe à Deo punitum, vt perpetuo ſtomachi & pedũ dolore quãdiu viueret, laboraret, lentis atq; febribus teneret. Nemo aũt punitur niſi ob culpam, ergo aliquam Diuus Gregorius in illa petitione commiſit, ob quam merito debuit à Deo puniri. Bene habet. Audi tñ benigne huius ſcrupuli dilutionẽ. Non legimus nec hiſtoria noſtra prodit, diuum Gregorium aliquo ſupplicio affectũ cum primum liberationem animi Traiani obtinuit, ſed admonitum dũtaxat, ne deinceps hoſtiã offerret pro homine infideli. Quod ſi vlterius cõtendas, demum fuiſſe punitũ cũ fidelib. cunctis, qui in cimiterio S. Andreæ ſepelirent, ſalutẽ æternã impetrauit, tũcq; mẽtionẽ tã huius petitionis, q̃ Traiani factã, q̃ cauſa extitiſsent huiuſmodi punitionis inferẽdæ: ſatisfaciã.

Non

Non abnuo, aliquam pœnam diuo Gregorio in secunda illa petitione irrogatam, sed quæ potius veteris fuisset confirmatio, quam recentis alicuius inflictio. Nam stomachi, & pedum dolore, insalubritateque totius corporis multo ante & assidue afflictabatur, vtpotè grandæuus, senioque confectus: quæ quo aduiueret fuit producta diuino oraculo, ita vt spe firmæ valetudinis perpetuo esset cariturus. Quemadmodum autem initio non in pęnam alicuius criminis praua illa corporis habitudo à Deo inflicta, ita sine nouo crimine cõfirmata est, quod semper ad cohibendos carnis impetus, & exercitium virtutis, vtilissima foret: & si quando, tum maxime necessaria esset: vbi tanta & stupéda dona à Deo impetrasset, quorum memoria facile superbire & insolentior fieri poterat. Sicut enim beatissimo Apostolo Paulo, ne magnitudine reuelationum extolleretur, datus est stimulus carnis angelus Sathanę, qui illum colaphizaret: imbecilla inquam corporis habitudo, morbis vexata caro, ita diuo Gregorio idem, ob eandemque prorsus causam successit. Prudentissimus animorũ medicus Deus ægritudine corporis, morbos curat animi: vt quam primum quis ex donis Dei gloriari velit, mox aduersa corporis valetudo deprimat & corripiat, veluti pharmacum quod sit huiusmodi ægritudini appositissimum. Adde,

2. Cor. 12.

duas alias rationes præter eam quam retulimus, intercessisse, ob quas Deus voluit antiquos morbos in diuo Gregorio inualescere, perpetuoq; manere citra crimen letale ab eo commissum. Primo ne quispiam ex facto gloriosi Pontificis crederet licere cuique pro infidelibus, cæterisque damnatis preces ad Deum fundere. Secundo ne exemplo sanctissimi viri cõmoti aliqui pro infidelibus vita functis orarẽt, & quod ipse diuino numine inductus fecit, reliqui auderent: terrore illis iniecto ex morbis diutinis, quos quandiu vixit perpessus est gloriosus Christi athleta. Absoluimus iam dubitationem, quæ præcipuè circa honestatem facti diui Gregorii pro Traiani anima orantis, versabatur, nunc ad aliam, quæ iustitiam & leges Dei cõcernit, accedamus. Durissimum quibusdam videtur à tartaro reuocari quemquam in requiem à tenebris in lucem; Deumque indixisse, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: & alibi. Sine fide impossibile est placere Deo: & tamen Traianum sine fide, sine baptismo, idololatrã in Christi martyres sęuientem, salutem fuisse consecutum: diuinamq; iustitiam passam fuisse huiusmodi hominem æterna supplicia euadere qui in idolorũ cultu & religione, impęnitens scelerum, quę in Christianos admiserat, ex hac fuerat luce subtractus.

Ioan. 3.
Hebr. 1.

Dece-

Decedenti autē lætali in crimine ex hac vita, æterna pœna ſicut gratiæ æterna gloria reſpondet:non igitur miraculum recipiendum erit, quod tot leges euertere, tot decretis aduerſari videtur. Hucuſque dubitatio progreſſa, à nobis propulſanda, & refellenda eſt. Referam tamen prius quorundam ſententias, vt maiori luce & ſplendore propoſita hæc controuerſia dirimatur. Melchior Cano. inſignis & doctiſſimus theologus inſtituti prædicatorum Epiſcopus Canarienſis, qui ingenio, eloquentia, ſuauitateq́ue dicendi plurimum valuit, his forſan rationibus inductus locorum theologicorum libr. 11. Cum de humanæ hiſtoriæ auctoritate agit, hanc de Traiano precibus diui Gregorii liberato hiſtoriam negat, inquiens. Traianum Gregorii precibus à gehenna liberatum, non vulgo ſolum, ſed diuo etiam Thomæ olim, iuueni Perſuaſum eſt. Perſuaſum eſt autem diui Ioannis Damaſceni auctoritate, cui diuus ſane Thomas plurimū deferebat. Nec verò hiſtoriā ego illam probo. Subiungit poſt pauca. Mirum enim eſt, hominem Græcum rem & noſtram, & toto (vt ipſe inquit) orbe vulgatam, Græcis ſuis prodidiſſe, quam hiſtoriā tamen omnis Latinorum ignorat. Hucuſque Melchiol Cano. Sed certe, vt quod ſentio ingenue fatear, hæc eius ſententia bis peccat, pace tanti viri dixerim, & nimia licentia, & hiſtoriarū quæ hanc

tracta-

tractationem concernunt, ignorantia. Nimia quidem licentia, quod duos viros sanctissimos Thomam Aquinatem, & Ioannem Damascenum, petulanter carpserit, dum alterum quasi nimis credulum damnat, alterum quasi exiguæ fidei, imo & falsitatis traducit. Dicere enim diuum Thomã iuuenili ætate sicut & vulgns deceptum, immodestum est. Sancti enim viri, vt domicilia Spiritus sancti, templa Dei, vasa sacra, maxima cum reuerentia tractandi, & colendi sunt. Melius profecto ęgit diuus Thomas qui plurimum auctoritatis diuo Ioanni Damasceno detulit, quã Melchior Cano. qui paucam aut nullam vtrique. Sententiam illam probaturus diuus Thomas, multo plura reuoluerat, plura quam ipse cano perpenderat. Vastum enim illius viri sancti iudicium, non solet nisi re bene perpensa & examinata sententiam ferre (id quod iuuenilẽ ætatem in senilem sensus transformat,) & vltra diui Ioannis Damasceni, veritatem aliarum fuerat historiarum secutus. Ignorantiam autẽ historiæ fugere cano in hac re haud potest, qui asseruerit historiam omnem Latinorum hoc negotium ignorasse: Cum tamen Petrus, & Ioannes Leuitæ ab ipsomet diuo Gregorio accepe rint: Alter item Ioannes Romanus diaconus scripserit, Angelicanę historię testentur, Author ignotus coetaneus discipulorum ipsius beati Gregorij

diffuse meminerit, sanctissimæ duæ fœminæ Birgitta, & Macthildis ex oraculo diuino prodiderint: Sanctus Ioannes Damascenus suffragetur: nō ergo recipiendus est Cano. siue impugnationem sanctorum, siue historiarum defectum nobis ingerere moliatur. Hominem reuereor & illius dignitatem, in re autem hac, vt falsa, ab ipso libenter dissentio. Gulielmus Altisiodorensis, quem plures sequuntur in quarto Sententiarū cap. de damnatis aliter se ab hac dubitatione extricare nititur, dum Traianū fuisse à diuo Gregorio suscitatum, baptizatumque, ac præteritorum criminum pœnitentem in sedes cœlestes euolasse, credit. Verum cum nulla, earum quas commemorauimus, historia prodat, gratis videbitur esse dictum, nulloque prorsus fundamento fulciri. Ex historia enim rei gestę totum negotium pēdet, ad quam quicquam addere, vel minuere haud licet. Si enim diuus Gregorius Traianum suscitatum baptizasset, aut publice id factum, aut priuatim. Si publice, publicum cunctorum, qui aderant testimonium patefceret; si priuatim aliqui saltem interfuissent, qui aquam deferrent, qui Chrisma, diaconorum aliquis secretorum conscius, qui rem tantam posteritati prodidisset. Nullus autem repertus est qui diceret, qui vulgaret: ergo credibile est, ita non accidisse. Verum cum secreto potuisset ipse Traia-

nus

nus vitæ restitui & suscitari, & ad sanctum Pontificẽ deduci, & occulte baptizari & id diuus Thomas quarto Sentent. loco citato, vt probabile admittat, diuus Vincentius & diuus Antoninus, nos item vt pium, & probabile recipiẽdum ducimus: huic rei libenti animo assentimur. Ait enim diuus Thomas, De facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari, quod precibus Beati Gregorij ad vitam fuerit reuocatus, & ibi gratiam cõsequutus sit, per quam remissionem peccatorũ habuit, & per cõsequens immunitatẽ à pœna, sicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerũt à mortuis miraculose suscitati, quorum plures constat idololatras & damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem iustitiam propriorum meritorum: secundum autem superiores causas, quibus pręuidebantur ad uitam reuocandi, erat de eis aliter disponendum. Hæc D. Thomas. Quo fit vt salutem fuerit consecutus non absolute, sed præcedentibus Baptismo, fide, gratia, charitate, & pœnitentia ante actorum criminum, quæ olim admiserat. Solum cum ipso dispensatum à Deo, vt à carceribus infernis perpetuis redemptionẽ assequeretur & libertatẽ, (quod lex communis vetat) diuina dispensatio, & priuilegium peculiare tribuit. Bernardinus Corius ora-

tor & historiographus clarus, Mediolanensis, in vita Traiani commentum, seu somnium refert, quod nescio si ipse inuenit, aut ab alijs acceptum in suam historiam transtulit. Post 492. annos, inquit, à morte Traiani decursos, in sepulchro quodam à cæmentariis erutum craneum humanum, linguam habens adhuc incorruptam, quod portenti loco ad diuum Gregorium, tunc Romanum Pontificem, delatum, & ab ipso in Dei nomine cuius esset rogatum, imperatoris Traiani, respondit, cuius anima ab obitu in illum vsq; diem tartareis tormentis puniretur. Huius rei admiratione captus sanctus Pontifex, eiusdemque probitatis, & iustitiæ memor, preces cum lachrymis fudit ad Deum, & ita illius liberationem impetrauit. Quis autem non uideat huiusmodi fabulam sine iudicio esse confictam? Nam cum corpora imperatorum ea ætate cremarentur, cineresque Traiani intra auream pilam supra suã columnam fuerint repositi, quali in sepulchro à cæmentarijs repertum craneum ipsius est? Quomodo autem linguam incorruptam haberet, quæ igne proculdubio fuisset assumpta, etiam quando ossa aliqua semiusta seruarentur. Qualiter eos qui cineres in Bithinia collegerunt, in vrbem asportarunt, intra auream pilam reclusere, latuit hoc mysterium, cœmentariis reuelatum est? Absint procul fabu-

læ. Sed & aliam huic parum dissimilem quidam confinxerunt, nullo, nisi mendaci, innixam fundamento: habuisse inquam Traianum filium vnicum, imperij successorem futurum, qui semel equo vectus filium, vnicum etiam, viduæ protriuit & interemit, quæ apud iudices conquæsta, nec exaudita, ipsum Traianum Imperatorem ad bellum proficiscentem adiit, vt ius sibi interempti filii redderet, qui benigne acceptam vnigenitum suum abdicauit viduæ adoptiuum dedit multis fœminæ opibus, & muneribus elargitis. Commentitius iste filius Traiani, à quo patre genitus, à qua matre? absque prole namque Traianus & Plotina decessere. Quis auctor huius meminit? In qua historia refertur, siue Traiani, siue Gregorii? Decedenti namque absque liberis Traiano, oportuit Hadrianum cooptare, qui eius in imperio esset successor. Mirum omnes quotquot vtriusque ætate historias scripserunt, hunc filium tacuisse, & nunc demum recentibus istis patuisse. Hæ & similes aliæ, veris narrationibus, intersertæ fabellæ, certissimam historiam suspectam reddiderunt, & inter tot confictas varietates, dubietatis tenebras iniecerunt. Hactenus de istis figmentis. Ad locum vnde digressi sumus, reuertamur. Ioannes diaconus Romanus, qui diui Gregorij vitam scripsit libr. 2. capitul. 44.

vt pro-

vt proposito argumento satisfaceret, inquit, Traiani animam non fuisse Gregorii precibus ab inferno liberatam, & in paradiso repositam, quod omnino incredibile videretur, propter illud quod
Ioan. 3. scriptum est Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nõ intrabit in regnum cœlorum: sed solummodo dicitur ab inferni cruciatibus liberata: quod videlicet, potest videri credibile. Quippe cum ita valeat anima in inferno existere, & inferni cruciatus per Dei misericordiam non sentire, sicuti vnus gehennæ ignis, valet omnes peccatores pariter detinere, sed per Dei iustitiam cunctos non valet exurere. Nam vniuscuiusque quantum meruit culpa, iusto Dei iudicio, tan tum sentietur & pœna. Hucusque Ioannes Diaconus. Cuius solutionem diuus Thomas admittit, & ea ipse vtitur, quarto Sententiarum dist. 45. Sicut & alia Altisiodorensis de Traiano ad vitam reuocato & pęnitente. Sed in quæstionibus disputatis de veritate quæst. 6. articulo 6. nulli horum adhæret expresè, sed simpliciter & absolute respondet quasi vtriusuis tibi optionem dimittens: Et animam Traiani salutem fuisse consecutam supponẽs diluit argumenta. Sed certe difficile crederem, quietem à pœna, & non integram salutem animæ Traiani Deum donasse. Tum quod Damascenus referat, oraculum quod cœlitus diuus

Grego-

Gregorius accepit hoc fuisse. Veniam Traiano do. Venia autem non dicitur proprie, nisi de culpa, & consequenter de pœna, ergo salutem animæ Traiani Deus liberalissime impartitus est. Eximere praeterea hominem à tartareis cruciatibus, aut ad tempus, vel perpetuo fiebat. Si ad tempus, maius esset illi tormẽtum, retrudi iterum in barathrum & denuo torqueri, & ipsa etiam anxietas eandem miseriam repetendi, tormentum esset, quod continuo cruciaret. Si autem perpetua, eius requies erat, vacare inquam à tormentis, quo loco erat post diem iudicii reponendus in barathro, loco purgatorii, aut limbo? In limbo quidem non esset, qui locus est deputatus infantibus duntaxat, qui originali peccato irretiti ex hac vita discesserunt. In loco purgatorio esse non posset, cum excidio orbis superueniente, vacuus relinquendus credatur. In barathro autem quid faciet, qui nullis sicut cæteri tormentis torquebitur. Præsertim cum sententia iudicis ferenda sit absoluta, vt illi in regnum, alii in ignem æternum sint perducendi. Cum autem sine pęnitentia sint dona Dei, qui semel tormentis exemit perpetuo (vt mihi probabiliter videtur) credendus est exemisse. Cum autem nullus locus præter istos tres commemoratos superlit, in quo illius animam collocemus, de summa Dei clementia, & liberalitate credendum est,

vel

vel illum tunc in cœlo repositum, vel post aliquot sæcula, iuxta diuinam ordinationem reponendũ. de his autem satis. Ad aliam iam Dominici Soto theologi insignissimi instituti prædicatorum sententiam veniamus. Cuius sanctimonia & doctrina clarissima nostro sęculo extiterunt. Hic in quarto Sententiarum distinct. 45. quęstio. 21. articul. 2. cum historiam liberationis Traiani à diuo Thoma receptam non audeat negare, durissimam sibi creditu dicit: tum oratione diui Gregorij, de qua re iam satisfecimus, tum quod aliquos damnatorum ex inferno suscitari, qui postea in cœlum sint euolaturi, videretur rationi prædestinationis aduersum: consequeretur enim quod aliqui prædestinati fuissent in inferno damnati, non simpliciter, sed sub conditione, nisi postea resuscitarentur. Nam verisimillimum esse, inquit, in obitu cuiusque sententiam absolute ferri, ite in ignem æternum, aut uitam æternam, qualiter est in die iudicii ferenda. Eadem autem est de Traiani anima ambiguitas. Verum neque liberationem animæ Traiani, neque reuocationem ad vitam infidelium & idololatrarum, veritati obesse, quam tuemur, ex mente diui Thomę, tum in quæstionibus disputatis de veritate quæstio. 6. articul. 6. tum 4. Sententiarum distinctio. 45. quæstio. 2. articul. 2. quæstio. 2. ad 5. docebimus. Licet prædestinatio, inquit

inquit diuus Thomas, numquam mutetur, orationes tamen & alia opera buona valent ad consequendum prædestinationis effectum. Nam prędestinationis effectus est salus humana, quę à Deo procedit, sicut à causa prima, sed eius possunt esse aliæ causæ proximæ quasi instrumentales, quæ sunt ordinatę à diuina prędestinatione ad salutem humanam, sicut instrumenta applicantur ab artifice ad effectũ artis explendum. Vnde sicut prædestinationis diuinæ est effectus, quod iste saluetur, ita quod per orationes tales, vel merita talia saluetur. Et hoc etiam Gregorius dicit in libr. 1. dialogorum, quod ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur. Propter quod, vt dicit Boetius lib. 5. de consolatione philosophiæ: preces, cum rectæ sunt, inefficaces esse non possunt. Atqui Traianus à Deo, vt causa prima in numerum erat electorum adscriptus, sed causæ proximæ & instrumẽta futura huius effectus, preces erant à diuo Gregorio pro ipsius liberatione effundendæ. Illi autem, qui fuerunt miraculosè suscitati, quorum plures constat idololatras & damnatos fuisse, non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem iustitiam propriorum meritorum, secundum autem superiores caussas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi erat de eis aliter disponendum. Ita

Traianus quãdo ex hac vita migrauit in tartarum fuit retrusus, secundum præsentem iustitiam propriorum tunc meritorum, secundum autem superiorem causam, qua præuidebatur orationibus diui Gregorii iuuandus, erat de illo aliter disponendum. Illud autem argumentum, quo Dominicus Soto videtur vrgeri, quod Apostoli, ac deinceps alii euangelij promulgatores, plures inter gentes excitauerint mortuos, inter quos aliquot sua gentilitate damnatos, ita subterfugit, non suscitasse, inquiens, forte, nisi illos qui inuincibili ignorantia Christianæ legis laborantes, in lege naturæ seruari poterant, aut alios cathecumenos, aut christianos, atque adeo in purgatorio existentes. Verum fallitur ea in re Soto, vt multis exemplis inductis demonstrare possumus. Beatus enim Andreas Apostolus Philopatorem Sostrati filium, vnà cum triginta aliis octo infidelibus, mari submersos, & suffocatos, vitæ restituit. Sanctus Ioannes Euangelista Callimachum, quem serpens intra sepulchrum Drusianæ extinxerat, cui stuprũ mortuæ volebat inferre, qui viuæ copiam habere haud potuerat, ad vitam reuocauit: & ad bonam frugem reduxit: mortuus quippe fuerat lętali crimine implicitus. Beatus Matthæus Apostolus filium Æthiopiæ regis infidelem cultuque tentum idolorum, suscitauit. Philippus Apostolus pon-

tificis

tificis filium, qui ignem miniſtrabat ſacrificij, & duos tribunos infideles, qui mortui fuerant, ſuſcitauit: vt habet Abdias Babiloniæ epiſcopus lib. 3. apoſtolicæ hiſtoriæ; 4. 7. & 10. Sanctus Apollinaris martyr poſtea filiã idololatram ſuſcitauit Ruffi patritij ex conſulis, Rauennæ præfecti. Beata Agnes præfecti filium idololatras, ipſamque volentem opprimere, à diabolo ſuffocatum vitali auræ reſtituit. Deficeret tempus ſi reliqua exempla proſequerer. Satis eſt è multis aliquot commemoraſſe: quo fit, vt ea in re ſententiam feramus parum conſentaneam definitioni Dominici Soto. Vt igitur principali argumẽto ſolutionem adiungamus: ita nobis de ea re ſtatuendum eſt. Communes leges Dei ſunt, nullus ſine baptiſmo ſalutem conſequitur, ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Semel locis tartareis deputatus, illos haud vnqnam carceres poteſt effugere, quia in inferno nulla eſt redemptio: verum poſſunt aliquando ex peculiari Dei gratia & priuilegio diſpenſari modo, quo Sanctus Thomas loquitur ſupra in quarto, ob rationes aliquot Deo notas, nobis autem occultas, incomprehenſibilia ſunt enim iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius. Arcana enim Dei quis nouit? aut quis conſiliarius eius fuit? Traianus itaque imperator, qui ſecundum communes leges perpetuæ damnationi erat addicendus,

idem peculiari gratia ſalutem ex benignitate, & liberalitate diuina conſecutus eſt, conciliantibus eam ſuffragijs, & precibus diui Gregorii pro ipſius animæ liberatione effuſſis. Qui non erat in tartarum irreuocabiliter retruſus, ſed ad tempus, quandiu pro ipſo Gregorius oraret: & ita potuit tartareis cruciatibus eximi, qui non penitus, ſed ad certum & prefinitum tépus illis eſſet torquendus. Et licet damnatis, qui in inferno cruciantur nihil eccleſiaſtica ſuffragia prodeſſe valeant, neque ullus poſsit eis opem ferre; ſed debeāt in perpetuum meritas pœnas luere, qui eas numquam perſoluere ualeant, verũ hoc attinet ad leges communes, non quod ſecus poſsit per peculiare priuilegium contingere. Quod Sanctum Ioannem Damaſcenum in vehementem admirationem trahebat. id enim ſtupendum factum verbis proſequitur: vix pro rei dignitate congruentibus, Falconillæ liberationem & Traiani inter ſeſe conferens in hunc modum. Falconilla vnius idololatriæ, & nullius, præter id criminis rea erat. Traianus vero multos etiam martyres nõ raro morti condemnauit. Mirabilis es domine, & mirabilia ſunt opera tua: miſericordiam tuam ineffabilem recte glorificamus: vndiquaque enim ad miſericordiam propenſus es. Sed gradum iam tandem reuocemus, & vela cõtrahamus ad tranquillumque portum

tũ nostra descendat oratio. Gregorius igitur pontificatus sui primo, aut secundo plurimum anno, qui incidit in Christianæ salutis D X C I. suis precibus Traiano Cæsari, cum iam ab eius obitu C C C C L X X I I I. effluxissent, liberationem à Deo, & salutem impetrauit. Si autem tanto miraculo, testimonium ferunt historiographi, si viri sancti, si diuinæ vates, si consentit, præter paucissimos, theologorum vniuersa schola, si attestatur diuus Ioannes Damascenus Gregorio ætate posterior: Si diuus Thomas Aquinâs, quid est quod nos dubitemus? Historiæ receptissimæ, cur nos tenebras effundemus? Si historia hæc Romæ in diui Gregorij æde super aram marmore incisa est, cur sine ratione factum? cur sine iudicio eo loco celebri & sacro repositam credamus? Si sanctissimum pontificem Gregorium à crimine vendicamus, quod alii impudenter impingebant, ob preces ad Deum pro Traiani anima effusas: Si eius sanctimoniam magis hoc negotium præclaram facit, si maximam illi gloriam conciliat, si beatissimo Gregorio X I I I. qui illius & nomen & sedem meritissimus hodie tenet auctoritatem conciliat, & gratiam quod tanti sit viri nomen & gradum sortitus, quid est quod nos abnuamus? Si cuncta consona sunt, si cuncta cohærent; Si non est quod ambiguitatem merito faciat, nihil aliud superest

superest

pereſt quàm quod Dei immenſam liberalitatem, & clementiam ſtupore & admiratione proſequamur, qui in ſanctis ſuis adeo eſt mirabilis? Eius arcana iudicia æterna ratione innixa nihil ob imbecillitatem iudicij humani aliud inueſtigantes, veneremur. Abſint fabulæ, valeant detractores, increduli abſcedant, ſatis ſi pij, ſi candidi hiſtoriam hanc recipiant, credant, amplexenturque decus imperio, decus vrbi Romanæ, decus Hiſpaniæ, augentem, quam ſi pro rei dignitate minus apte, & diſerte tractauerim, id totum tenuitati ingenioli mei tribuendum, qui non quod debui & volui, ſed magis quod potui, præſtiti.

FINIS.

REGISTRVM.

*ABCDEFG.

Omnes ſunt Duerniones.

VENETIIS,

Apud Dominicum Nicolinum.
MDLXXXIII.